

■ **"Mən Qərbi azərbaycanlıyam"** rubrikasında el qəhrəmanı, xalqımızın şanlı tarixinə adını yazdıran Abbasqulu bəy Şadlinski barədə danışmaq istəyirik. Bu gün Azərbaycanda hər kəs Abbasqulu bəyi tanıyır desək qətiyyənlə yanılımarıq. Onun adı hər kəsin dilindədir.

Görkəmli yazıçımız Fərman Kərimzadənin el qəhrəmanına həsr etdiyi "Qarlı aşırım" romanının süjeti əsasında Kamil Rüstəmbəyovun çəkdiyi "Axırncı aşırım" bədii filminə Qəmlonun Kərbəlayi İsmayılı "Abbasqulu bəyin nazı ilə çox oynayırısan a, Kərbəlayi" ifadəsi bu gün həm internet resurslarında, həm də canlı həyatda hər kəsin dilindədir. Biz o Abbasqulu bəydən danışacağıq ki, kişiliyi, mərdliyi bir örnəkdir, düz-çörəyə sədəqəti, dəyərlərə hörməti bir nümunədir. O Abbasqulu bəy ki, düşməninə amansız, dostuna, elinə-obasına, xalqına sədəqətli olub. Çox təəssüf ki, bizdə uzun illər bir tensensiya formalaşmış, filankəs bolşevik olubsa onu tariximizdən silib atmalıyıq. Xeyr, bu belə olmamalıdır. Baxaq görək, o insan necə bolşevik olub? Biz Abbasqulu bəy Şadlinski, Nəriman Nərimanovu necə "bolşevik" adı ilə damğalıyıb təftiş edə bilərik ki, onların ömrü öz xalqına qurban verilib. Onlar xalq üçün danışmış, həyatları boyu daşnaklara qarşı mübarizə aparıblar.

Tarixçi-şair Aqil Kəngərli müsahibələrindən birində Abbasqulu bəy Şadlinski belə təqdim edir: "Azərbaycan xalqının XX əsr qəhrəmanlığı tarixində xalq qəhrəmanı Abbasqulu bəy Şadlinski mühüm yeri var. O, 1886-cı ildə Qərbi Azərbaycanda Vedibasara mahalının Böyük Vədi kəndində anadan olub.

Haqqın, ədalətin tərəfdarı olan Abbasqulu bəy gənc yaşlarından ermənilərin haqsızlığına, yalançılığının, vəhşiliyinin, nankorluğunun şahidi olub və ömrünün sonuna qədər onlara qarşı mübarizə aparıb".

Abbasqulu bəy əlinə silah alıb Vedibasarı, ətraf əraziləri qoruyanda daşnak daşnaklığı ilə məşğul idi. Abbasqulu bəy də erməni daşnaklarına qarşı döyüşürdü.

1886-cı ilin 24 fevral tarixində İrəvan Quberniyasının Böyük Vədi kəndində doğulan Abbasqulu bəy Xanbaba bəy oğlu Şadlinski el qəhrəmanı, "Qırmızı tabor"un komandiri olub.

Tədqiqatçılar yazırlar ki, uşaq ikən atasını itirən Abbasqulu bəy iki sinifli rus-tatar məktəbini bitirir. Bir müddət mi-

rab (suvarma işlərinə nəzarət edən şəxs) işləyib. Məlumatla görə, 1902-ci ildə atadanqalma kiçik torpaq sahəsini əkilib-bercərməklə məşğul olur. Rusiyada 1905-1907, İranda 1905-1911-ci illər inqilabları ictimai-siyasi dünyagörüşünün formalaşmasına mühüm təsir göstərir. 1907-ci il Fevral inqilabından sonra Şadlinski həyatını xalq işi uğrunda mübarizəyə həsr edir. Bu zamankar onda kommunistlərə rəğbət yaranır, onlara rəğbət bəsləyir. Biz Abbasqulu bəyin kommunistlərə rəğbət bəslədiyini mənfəfi bir hal kimi qələmə vermə bilmərik. Ola bilsin, o xalqımızın azadlığını bu ideologiya görüb. Hərçənd, biz o ideologiyaya qarşıyıq. Qırmızılardan başımıza açdığı oyunlardan da xəbərimiz var. Amma bu o demək deyil ki, biz Abbasqulu bəyi qınamalıyıq. Qətiyyənlə...

O bir el qəhrəmanıdır və öz yolunda xalqımızı, torpaqlarımızı müdafiə edib, ömrü çatan dərəcədə düşməndən öcümüzü alıb.

"Qırmızı tabor" niyə yarandı?

İnternet resurslarında tədqiqatçıların araşdırmalarına əsasən yayılan materiallarda qeyd edilir ki, 1918-ci ilin əvvəllərində Naxçıvan, İrəvan, Dərələyəz, Zəngəzur və digər ərazilərdə daşnak-erməni silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı soyqırımlarının baş alıb getdiyi bir şəraitdə xalq içərisində böyük nüfuzu olan Şadlinski Vedidə erməni-daşnak quldur dəstələrinə qarşı könüllü xalq birləşməsi - gələcək "Qırmızı tabor"u təşkil edir.

Məlumatlara görə, o, 1918-1921-ci illərdə daşnaklara qarşı "Qırmızı tabor"un komandiri olub. Halbuki, bu tabor bizə uzun illər bolşevik taboru kimi tanınıb, guya Abbasqulu bəy bu taboru Azərbaycan ellərində bolşevizmi yaymaq üçün qurubmuş. Bu günün tədqiqatlarından, arxiv materiallarından məlum olur ki, "Qırmızı tabor" daşnaklara qarşı yaradılıb. Bu taborda təmsil olunanların daşnaklara qarşı döyüşlərdə göstərdikləri igidlik və şücaətlərinin qarşılığında, onlardan 19 nəfər "Qırmızı bayraq" ordeni ilə təltif olunub.

Şadlinski daşnaklara qarşı...

Vedinin taleyini Abbasqulu bəy Şadlinski həll edəndə ermənilər harda idilər...

Qeyd edilənə görə, 1918-1919-cu illərin yay aylarında daşnak hərbi hissələrinin Vediyə hücumlarının qarşısının alınmasında böyük şücaət göstərən "Qırmızı tabor"çular, sonradan Şadlinskiyə ömrü ilə nizamı daşnak ordusunun üstün qüvvələri qarşısında kəndi döyüşlə tərk edib, Vedibasara və Zəngibasara əhalisinin əksər hissəsi ilə İran ərazisinə keçərək, əvvəlcə Xoy şəhəri yaxınlığında, sonra isə Mərənd şəhəri ətrafında mövqə tutublar.

Dronun dəstəsini darmadağın edən qəhrəman...

Şadlinski haqda yazanların bir sıra qeydlərində maraqlı faktlar diqqəti çəkir. Yazılanlara görə, 28 iyul 1920-ci ildə Naxçıvanda sovet hakimiyyəti elan olunduqdan sonra Hərbi İnqilab Komitəsinin və Nəriman Nərimanovun dəvətini qəbul edərək, sentyabrın 17-də 200 nəfərlik "Qırmızı tabor" dəstəsi ilə Naxçıvana gəlir; buradakı qırmızı qvardiya döyüşçüləri də onun dəstəsi ilə birləşir. Tədqiqatçılara görə, Şadlinski ilk vaxtlar Naxçıvan sərhədlərinin qorunmasına, sonra Zəngəzur istiqamətində öz dəstəsinin daşnak hissələri ilə fəal döyüş əməliyyatlarına başçılıq edib. Bu gün ermənilərin qəhrəmanlaşdırdığı daşnak Droya qarşı Şadlinskiyə qüvvələri döyüşür, onlar cəllad Dronun daşnak qüvvələrini darmadağın edərək, Naxçıvanda Sovet Hakimiyyətini qururlar, burada ingilis-daşnak işğalına son qoyurlar. Məlumatlara görə, o, bu xidmətləri müqabilində Nəriman Nərimanov tərəfindən "Qızıl Ulduz" medalı ilə təltif edilib.

Qeyd edilənlərə görə, 1921-ci ilin fevralından aprelin əvvəllərinə kimi İrəvanda daşnak qiyamının yatırılmasında qəhrəmanlıq göstərmiş.

1921-ci ilin yayında Şadlinskiyə döyüşçüləri Dərələyəz və Zəngəzurda daşnak quldurlarının darmadağın edilməsində qəhrəmanlıq göstərmişlər. Qeyd edilir ki, indiki Ermənistanda və Zəngəzurda daşnak zülmünə son qoyulduqdan sonra Şadlinski 1922-ci ilin sonunadək Naxçıvanda qalır və buranın sərhədlərinin qorunmasına rəhbərlik edir. Bundan sonra Vediyə qayıdan Şadlinski 1922-1928-ci illərdə indiki Ermənistanda bir sıra məsul təsərrüfat vəzifələrində çalışmış, sonra isə burada yaradılan Dəvəli sement zavodunun tikintisinin rəhbəri təyin olunub.

Su uyuyar, daşnak uyumaz...

qoymaq istəyiblər. Amma faktlar onun erməni daşnaklarının əli ilə öldürüldüyünü ortaya çıxarıb.

Abbasqulu bəy Şadlinski kimi qəhrəmanlar ölmürlər, onlar xalqımızla birgə əbədi olaraq yaşayırlar. Bu gün Qərbi Azərbaycana qayıdış ruhundayıq və əminik ki, biz Vedibasara da qayıdacağıq və ora qovuşduqdan sonra

*Vedinin yanı dağlar,
Üreyi, canı dağlar.
Burda bir el var idi
İndi o hanı, dağlar?*

bayatısını oxumayacağıq, Abbasqulu bəyi, başqa el qəhrəmanlarını tərənnüm edən nəğmələr oxuyacağıq.

Çünki orada o yurdun bu cür nəhəng oğullarının izləri var, atlarının nalının və tufənglərinin səsi hələ də o dağların yaddaşındadır...

İradə SARIYEVA